

de geologische stad - steeds natuursteen -

Jan Verhofstad, Jan van den Koppel

Nederlandse Geologische Vereniging, 2006

pp. 261, 176 afbeeldingen (merendeel kleurenfoto's), enkele diagramma's en 12 stadsplattegronden. 21 x 12 cm, zachte kaft, genaaid gebrocheerd

ISBN: 90-806769-3-4, prijsindicatie: € 17,95

Nooit was geologie zo dicht bij. Als het aan geoloog Jan Verhofstad ligt, dan hoeven we zelfs niet meer met rugzak en geologenhamer de natuur in te trekken om aan geologie te doen. In deze gids beschrijft hij en coauteur Jan van den Koppel, geologische wandelingen in 12 Nederlandse steden. Deze wandelingen gaan langs gebouwen waaraan natuursteen is verwerkt.

Om aan "stoep-en-gevel-petrologie" te doen is natuurlijk wel wat voorkennis vereist. In deel 1 van het boek behandelen de auteurs in zes hoofdstukken de verschillende soorten gesteenten; stollings-, sediment- en metamorfe gesteenten. Dit deel van deze gids is een ideale eerste kennismaking met gesteenten en het macroscopisch herkennen ervan. Alles wordt op een eenvoudige manier verklaard, zonder gebruik te maken van een overvloed aan vaktermen, chemische formules of ingewikkelde diagrammen.

Aan graniet alleen al wordt een compleet hoofdstuk gewijd. Dat is ook niet verwonderlijk omdat dit het meest voorkomende stollingsgesteente is en omdat het een bijzondere didactische waarde heeft als het gaat over het herkennen van de verschillende mineralen waaruit dit gesteente bestaat.

In een volgend hoofdstuk worden de overige dieptegesteenten besproken en onderverdeeld op basis van de belangrijkste mineralen waaruit ze zijn opgebouwd. Afhankelijk van de mineralogische samenstelling gaat men de dieptegesteenten in lichte en donkere en in zure en basische gesteenten indelen.

De vulkanische gesteenten krijgen een apart hoofdstuk toebedeeld en het verband tussen vulkanische en dieptegesteenten wordt er toegelicht.

De sedimentgesteenten worden in twee hoofdstukken behandeld. In het hoofdstuk over klastische sedimenten wordt ingegaan op de processen (verwering) die de vorming van sedimentgesteenten veroorzaken. Kalksteen krijgt een apart hoofdstuk omdat dit gesteente erg veel in de bouw wordt toegepast.

Het hoofdstuk over metamorfe gesteenten besluit het 100 bladzijden tellende eerste deel van deze gids. Men wordt er ingeleid in de minder alledaagse materie van metamorfose en de bijbehorende processen die zich diep in de aarde afspelen. Ook in dit hoofdstuk leert men een aantal gesteenten herkennen maar men wordt er wel op gewezen dat de naamgeving van metamorfe gesteenten niet altijd even vanzelfsprekend is.

Deel 2 (een 130-tal bladzijden tellend) met als ondertitel "steeds natuursteen" beschrijft de in 12 steden toegepaste natuurstenen. Deze steden zijn (in alfabetische volgorde) Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Deventer, Groningen, Hoorn, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, 's-Hertogenbosch en Utrecht.

De idee is dat men aan de hand van deze gids, stadswandelingen kan maken en de aan diverse gebouwen toegepaste natuursteen zal bekijken. Wat in deel 1 werd aangeleerd, kan men nu in de praktijk brengen. Van elk van de behandelde steden is een schematisch plattegrondje voorhanden. De diverse locaties worden er met een nummer op aangeduid. De kleur van de nummers geeft aan of we met een stollings- een sediment- of een metamorf gesteente te maken hebben. Jammer genoeg volgt de nummering geen vooraf uitgestippelde route, maar komt ze overeen met de volgorde van behandeling van de diverse gesteentesoorten in het eerste deel.

De beschrijving van de diverse locaties is vrij uitvoerig en indien nodig wordt er zelfs gewezen waar de beste plek is om het gesteente of een detail ervan te observeren. Een volgend bezoekje aan Amsterdam zal nu een heel nieuwe dimensie krijgen; wat te denken van een gepolijste blauwe graniet op nummer 27 van de Kloveniersburgwal, of een rapakivigraniet in de etalages van nummer 38 in de P.C. Hoofdstraat. Op het Rembrandplein gaat u voor de etalage van het sigarenwinkeltje door de knieën om een mooie anorthosit te bewonderen en de serpentijnbreccie van juwelier Cartier in de P.C. Hoofdstraat is ook een "must".

Deel drie (een 30-tal bladzijden) van de gids kreeg als ondertitel "nader bekeken". Men vindt er korte bijdragen van enkele gastauteurs over o.a. verwering en behoud van natuursteen, over fossielen, een bondige verklaring van het Streckeisen diagram enz. Het geheel wordt afgesloten met een literatuuropgave, een verklarende begrippenlijst, een index en een uitgebreide lijst met handelsnamen.

Jan Verhofstad heeft in deze handzame gids op een zeer originele manier zijn jarenlange ervaring als veldgeoloog ingezet. Wilt u ook meer over gesteenten te weten komen? Dan is dit uw kans om op een speelse manier met deze boeiende materie in aanraking te komen. Het is het vermelden waard dat deze gids door de Nederlandse Geologische Vereniging (NGV) werd uitgegeven ter gelegenheid van haar 60-jarig jubileum.

Paul Tambuysen